

נאנטה, עורך „העולם הזה“, איש „פראנס-אובסר׳באטור“ באלטא, עורך-המרחב של „לה מונד“ רולו ואשתו, עורך ה„כריסטיאניזם סוציאלי“ טרוקמה ואשתו. התמונה צולמה על-ידי אחד הנוכחים אחרי המסיבה שנמשכה ארבע שעות.

הישועים פועלים בסודיות. רגלו של זר לא תדרוך בקומות העליונות של הבנין הגדול, שם פועל המנגנון הישועי, ושם מרוכזים הדו"חיים התודשיים, אשר כל אב ישועי בעולם חייב להמציאו. שוטני הבית, מן הגנרל העומד בראשם ועד לראשי המחלקות, מקבלים את אורחיהם בחדרים מיוחדים בקומה התחתונה. אלה הם חדרים פשוטים, שאין בהם באינטליגנציה של מחר. אם תעשו זאת בהתמדה ובסבלנות, תצרו בהדרגה מערכת של קורה בפנים.

מארחי, אחד מגדולי המיסדר, היה איש קטן וצנוע, עטוף בגלימה השחורה של המיסדר, אציל בארץ מוצאו. כאן הוא אב אלמוני — אף שהשפעתו הסמויה באזור-פעולתו אדירה. שאלתיו היו לענין. „האם הרעיון השמי גועד למסגרת תרבותית או פוליטית?“ עניתי כי אלה שני צדדים של אותו מטבע, וכי לא תיתכן מהפכה מדינית במרחב ללא מהפכה רוחנית מקבילה, ולהיפך.

כאשר נתן לי את עצמו, הקשבתי כמעט ביראת-כבוד. ידעתי שאין זו עצה של איש יחיד. אלא עצה הנובעת מנסיון פעולה עטורת-הצלחה של ארבע מאות שנים סוערות. „התחילו בפעולה תרבותית“, הוא אמר. „התחילו ליצור קשרים תרבותיים בין ישראל והעמים הערביים. שימו את הדגש על התרבות השמית המשותפת לכם. טפלו בסטודנטים, באינטליגנציה של מחר. אם תעשו זאת בהתמדה ובסבלנות, תצרו בהדרגה מערכת של קשרים במרחב. תביאו במגע עם אנשים שיחששו כעת לתת ידם לפעולה מדינית שהורה אחרי שהנחתם את היסוד בצורה זו. תבואו המסקנה הפוליטית מאלה.“

לה פירה: הקדוש הפיקח

החחיה העמוקה ביותר של סיורי כולו חיכתה לי בחדר קטן ובלתי-מסודר, זרוע ספרים וניירות, בבית-החולים של הניירות בפלורנץ. גירגו לה-פירה, לשעבר ראש העיר פלורנץ (פירנצה) וכיום סגן ראש העיר, ראש הקונגרס הנוצרי למען השלום, הושב אותי על הכסא היחיד, והתישב בצדו של המיטה שעמדה באמצע החדר ותפסה את מרביתו. הוא לא היה חולה. הוא גר בבית-החולים (אחרי שגר קודם לכן במינור) מפני שזו הדרך היחידה להבטיח שיוכר לאכול את ארוחתו ולקבל טיפול מינימלי. לה פירה טרוד הרבה יותר מדי בכאבי העולם, מכדי שיוכל לחשוב על סיפוק צרכיו של עצמו. מכל המנהיגים של המאה העשרים, אני מעריץ את מוהאנדס גאנדי המנוח, אותה מויגה מופלאה של קדוש עילאי ופוליטיקאי פיקח, של לוחם גועז וגויר עדין-נפש. גירגו לה פירה הוא גאנדי אירופי. פרופסור קטן זה („פרופסורינו“ בפי ידידיו הבלתי-ספורים) יש אותה מויגה מופלאה. יש בו כדי לעורר בך תרדת-קודש וחיון — חרדת-קודש חייבנית. ערב ועידת-פלורנץ, שהוא היה הרוח החיה שלה גם אחרי שהתעלף ונפל למשכב, פנה להפירה לגדולי הנצרות, האיסלאם והיהדות, בבקשה להתפלל לאלוהים כדי שיעניק הצלחה לועידה שחורת-שלום זו. כנש, אבל צריכים להפעיל עליו לחץ“ וזהי השקפת-עולמו של הפרופסור הקטן, המרצה על החוק הרומאי והרואה את פלורנץ כיחידה עצמאית בעולם. „אלוהים רוצה השלום, אבל צריכים להוכיח לו!“

★ ★ ★

הפרופסור הקטן התחיל מדבר מיד על הנושא שהיה באותו רגע קרוב ללב. „בתנועות-ידיים רבות-הבעה, המלחח את כל דבריו, ושיכלו להסביר את תוכנם גם לחרש, התלונן על הקאפיטליסטים של פלורנץ, שיפסרו אפסי פועלים מטעמים כלכליים. הם לא מבתיים, אמר כמעט ביאוש, הם כמו ילדים קטנים! להפירה השתלל, כמו בפעמים קודמות, להכריח אותם לקבל בחזרה את הפועלים ולחפש להם תעסוקה. באמצע נכנסה נזירה קשישה והגישה לו כמה מכתבים. זה שוב גידופים של קאפיטליסטים המקללים אותי“, אמר בחיוך סילוסופי, כאחד היודע כי גם היריב הוא אדם טוב בלב, אם כי קשה-הבנה. אולם המכתבים באו מחוץ-לארץ. האחד היה מכתב אישי, חתום בכתב ידו של הגנרל שארל דה-גול, נשיא צרפת, שבירך את להפירה על מאמציו למען השלום. אמנם, בוועידת פלורנץ פרשו הצרפתים, מפני שלהפירה הסכים לייצוג לוחמיה-השהחור האלגיריים. אולם דה-גול הוא הרבה יותר חכם מדודי בן-גוריון, שלא טרח להודות להפירה על מאמציו למען השלום במרחב.

המכתב השני היה של המטרופוליט האורתודוכסי של מוסקבה, ומן הסתם כלל גם הוא ברכה. להפירה הגיש לי אותו בתרועת-שמחה — למרות שלא ידענו לקראו. „אני מביא לך את ברכת דעת-הקהל בישראל ואת תודתו העמוקה“, אמרתי. „אני מקהה שלא תטוש את מאמצייך ותקיים בקרוב ועידה נוספת.“

להפירה הביטה שעוד יחזור למאמץ זה, אולם בינתיים הוא עסוק בבעיות-העבודה של פלורנץ. „אינך רשאי לעשות זאת“, אמרתי בכל הרצינות שהייתי מסוגל לה. „הרבה אנשים יכולים לפתור את הבעיות הכלכליות של איטליה. אבל רק מעט אנשים נהנים מעמדה מוסרית כה נעלה, עד שהם מעוררים אמון גם בישראל וגם בארצות ערב. על אנשים מעטים אלה רובצת חובה מוסרית עמוקה להקדיש את כל מרצם להשכנת שלום במרחב. אינך רשאי להשתמש מתפקיד זה!“

„אינני משתמש“, אמר בהתרגשות גוברת והולכת. חשתי שהצלחתי לנגוע בלב. „אני מכיר בחובה זו. אעשה את הכל למענה.“

במלים פשוטות אך רחוקות-התרגשות הסביר את גישתו. ים התיכון הוא בעיניו „ים“ (המשך בעמוד 18)

מתחת לתמונת-ענק של נהר הסיינה, משוחח עורך „העולם הזה“ עם כמה מן האישים שנכחו במסיבת-העורכים שכונ-סה על-ידו בפאריס. בתמונה נראים (משמאל) הקולונל רודו, מעורכי העתון „לה-קרואה“, הוגה-הדעות הקאתולי

הערבים לצאת מן התחום הצר של המורשה הערבית, ולשאת ברמה את המורשה של הגזע השמי כולו, את אוצרות התרבות של כל העמים השמיים אשר המרחב הוא מולדתם. הוא פיתח רעיון זה באריכות ובעקביות.

הסתכלתי בחתימה — ופרצתי בעל כורחי בצחוק. כי המנהיג הערבי שאמר דברים אלה — לפני 20 שנה בדיוק — היה לא אחר מאשר אותו מדינאי עיראקי שעמד בראש המחתרת אשר ניסתה, לפני שמונה שנים, לבוא בקשרי שיתוף-פעולה עם ישראל להפלת משטרו של גורי אל-סעיד. כידוע טען שופר מנגנון-החושך שלנו, אחרי פירסום פרטי הפרשה המדהימה בהעונם הזה (1088 והלאה), כי לא יכול להיות שלאותו מנהיג יהיה קשר כלשהו עם רעיונות של איחוד שמי, מאחר שהוא ידוע כאנטי-שמי.

כשהגעתי לרומא סיפרתי על כך לאחד ממשתתפיה המרכזיים של אותה פרשה: שגירר ישראל ברומא, אליהו ששון. ששון מצדו סיפר לי פרט חשוב, שלא ידעתי: כאשר ברח גורי אל-סעיד מעיראק, אחרי המרד הלאומי של ראשיד עלי אל-כילאני, הגיע לירושלים. כשהגעתי לרומא סיפרתי על כך לאחד ממשתתפיה המרכזיים של אותה פרשה: שגירר ישראל ברומא, אליהו ששון. ששון מצדו סיפר לי פרט חשוב, שלא ידעתי: כאשר ברח גורי אל-סעיד מעיראק, אחרי המרד הלאומי של ראשיד עלי אל-כילאני, הגיע לירושלים. שום ערבי לא רצה לבוא במגע עמו, כי אהדת העולם הערבי כולו היתה נתונה לראשיד עלי, פורק עול הבריטים. רק אנשי הסוכנות היהודית, וששון בראשם, הפגיננו רגשי ידידות לאל-סעיד, ביקרוהו וטיפלו בו.

לבקש זאת מן האנגלים, בהן לא נתן אמון. הוא פנה לסוכנות היהודית, וזו הורתה לאירגון ההגנה להעמיד לרשות אל-סעיד משדר מתאים. גורי אל-סעיד כתב בעצמו את המיטורים, נסע בלחית אנשי ההגנה אל המשדר, ושם שודרו הדברים בנוכחותו.

עורה זו לאיש היראקציה ומשרת האימפריאליזם, שכל ערבי לאומי שגא אותו שגאת מוחה, לא עורה להגנה הציונית. כעבור שנה, כאשר נפגש ששון עם אל-סעיד, לא הסתכל בו הלה ולא אמר לו אף שלום. כך נשארה המדיניות הישראלית קרחה מאמן ומאמן. אל-סעיד בו לה, ופנית הלאומנים הערביים אליה הושבה ריקם.

סיסראנס — הקארדינאל השמי

בספר-האישים של עיר-ההאקאן ממלאים תואריו ותפקידיו ש, אויגן, קארדינאל סיסראנס, שני עמודים מלאים. בין השאר ממונה הקארדינאל הישיש (75) על הכנסיות המזרחיות — ובתור שכזה הוא אחראי על הבישוף גירגו חכים ועל חלק ניכר מערבי ישראל כולל מגורשי כפר ברעם המארוני. חשוב מזה: הוא ראש חבר הקארדינאלים, האיש המנהל את אסיפת הקארדינאלים בה נבחר האפיפיור.

בשעתו הצביע סיסראנס, בן גאנטי הצרפתי, נגד מינויו של פיוס ה-11, ועל כן לא היה ממקורבי האפיפיור האחרון, אולם הוא שאירגן את מינויו של האפיפיור הנוכחי, ג'והן ה-23. השפעתו עתה סמויה — אך עצומה.

הוא הושיט לי את ידו (ללחיצה, לא לנשיקה) והזכיר שהוא מומחה לחמש שפות שמיות — עברית, ערבית, חבשית, אשורית וסורית. לשאלתי הסביר שאין שום הבדל אמיתי בין סורית (השפה שנשמרה כשפת-התפילה של הכנסיות המזרחיות המקומיות) לבין הארמית, המופיעה בתנ"ך שלנו. הרעיון של שותפות שמית, המבוססת על שותפות לשונית, נראה לו מיד — אם כי הזהיר אותי שבשפת הערבים הצטון-אפריקאים השתרבו מלים תורכיות רבות, שאינן שמיות.

„אין גזע שמי“, אמר, „כשם שאין גזע ערבי.“ הדגשתי שהמונח השמי אינו גזעי, כרבות-לשוננו ונבוכנו המושאל גם גיאוגרפי. ההסבר הניח, כנראה, את דעתי. „הערבים הם גזע שמי“, אמר בארץ. הוא שהה בה לפני רוב הציונים, בשנת 1904 של האחים הומוניקאנים בירושלים, וניצל את הזמן כדי לנסות לבגדאד (משך הרכיבה: ארבעה חודשים). הוא חזר אליה בשנת 1905 לנסות לפטרבורג (לינגראד הנוכחית) כדי לעיין במקור בכמה עבודות עתיקות של התנ"ך. אך ממשלת הצאר סירבה לתת לו ויזה. מאו, גאנח, יצא יכולתו הלשונית בערבית.

הרציתי לו על הרעיון השמי. הכנסיה היא מוסד עתיק וחכם, וקארדינאל קאתולי אינו ממנה לחתת דעה מחייבת על ענינים פוליטיים. בתום הרצאתי אמר: „אתם אנשים בעלי דעה רחבה מאד.“

במיוחד התענין בהפרדת האומה העברית מן הדת היהודית. „הרבנים אצלכם אינם סובלניים ביותר“, אמר בעדינות. הרעיון ארך 35 דקות. כשיצאתי, חיכו בחוץ שני גברים שנראו כשגרירי מדינות.

★ ★ ★

ארגון היעזי ביותר בעולם הוא מיסדר הישועים. אין שני כדוגמתו. מיסדרו, איגנאציו ליולה, אביר ספרדי אציל שנופץ והתיסר בשנים ארוכות של טיפול ממאיר, הבין כי יש רק דרך אחת להציל את הכנסיה מן הרפורמה האוכלת אותה: להקים אירגון קטן אך יעיל של אנשים עליונים, הכפופים למשמעת ברזל, אך שכל אחד מהם מסוגל לפעול לבדו בכל מצב שהוא. גברת ישו היא בדיוק כזאת, אדם הופך לאב ישועי רק אחרי תהליך ארוך של תיגול נפשי עילאי, הוהפך אותו לאיש חדש.

הרגשתי הרגשה מורה כאשר דרכה רגלי על מיפתן המיפקדה העולמית של גוף מסתורי זה. ברחוב סנט ספיריטו ברומא. אח (טירון) אירי, בגלימה שחורה, שמר על הדלת שחסמה את הכניסה. מסרתי לו את שם האישי שהזמין אותי. הטלפון הפנימי פעל. הוא הוביל אותי למקום המיפגש.